

Opinnäytetyö (AMK)

Kauneudenhoitoalan koulutusohjelma

Estenomi

2014

Sini Vaskuri

RAVINTOA VERKOSSA

– Verkkokurssikokeilu osana ammatillista opetusta

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kauneudenhoitoalan koulutusohjelma | Estenomi

30.05.2014 | 28

Pia Lindroos

Sini Vaskuri

RAVINTOA VERKOSSA – VERKKOKURSSIKOKEILU OSANA AMMATILLISTA OPETUSTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda Jyväskylän ammattiopiston kauneudenhoitoalan koulutusohjelmaan verkkokurssi kosmetologien ammatillisiin opintoihin sisältyen. Tavoitteena oli luoda verkkokurssi sisältöineen ja ottaa verkkokurssi käyttöön osaksi opetusta. Tavoitteena oli myös kerätä palautetta verkkokurssin suorittaneilta opiskelijoilta mahdollista jatkokehittelyä varten.

Yhteiskuntamme sähköistymisen myötä opetus tai ainakin opetuksessa käytettävä kirjallinen materiaali on siirtymässä enemmän tai vähemmän nettiin varsinkin ylemmillä opiskeluasteilla. Monimuoto-opiskelu on ajankohtainen menetelmä suorittaa tutkinto 2014-luvulla. Jyväskylän ammattiopiston kauneudenhoitoalan koulutusohjelmassa ei ole voinut aikaisemmin suorittaa ammatillisia opintoja verkkokurssin tapaan.

Toiminnallinen työ toteutettiin tiiviissä yhteistyössä Jyväskylän ammattiopiston kanssa nojaten valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan kurssin sisällön osalta. Verkkokurssi ravinto-opin aihepiiristä lunasti paikkansa osana kosmetologien ammatillisia opintoja ja opiskelijapalaute oli pääosin verkkokurssia suosivaa.

ASIASANAT:

Verkkokurssi, verkko-opetus, verkko-opiskelu, monimuoto-opetus.

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Beauty care degree programme | Bachelor of beauty

2014 | 28

Pia Lindroos

Sini Vaskuri

NUTRITION IN THE NETWORK – ONLINE COURSE EXPERIMENT AS A PART OF VOCATIONAL EDUCATION

The purpose of thesis was to create online course for beauty care degree program in Jyväskylä education institute relating to beauticians vocational education. The aim of thesis was to create online course including the content and introduce the course as a part of teaching. One target was as well collect feedback from participants of online course for possible further developing actions.

Due to electrification of society teaching or at least written material used in teaching is moving more or less to the internet especially at higher educational levels. Multiform study is very topical way to study at 2010s. It hasn't been earlier possible to study vocational studies as online course in beauty care degree program of Jyväskylä vocational institute.

Functional work was carried out in close cooperation with Jyväskylä vocational institute relying on the nationwide curriculum on behalf of course content. Online course earned its position as a part of vocational education for beauticians. The student feedback based on course was mainly positive.

KEYWORDS:

Online course, online teaching, online study, multiform study

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 VERKOT VESILLE	8
2.1 Verkon käytön hyötyjä	10
2.2 Verkon käytön haasteita	12
3 RAVINTOA VERKOSTA	15
3.1 Kuinka verkko punotaan?	15
3.2 Saaliin tavoittelua	17
3.3 Hyöty- vai roskakaloja?	19
4 SAALIIN PERKAUS	24
LÄHTEET	28

KUVIOT

Kuvio 1. Vaihtoehtoja verkon opetuskäyttöön.

1 JOHDANTO

Yhä monen suomalaisen sunnuntaiaamu alkaa varhain postilaatikkoon kolahtaneen, paperisen sanomalehden sivuja käännellen. Kuitenkin tänä päivänä enenevässä määrin uutisia luetaan myös sähköisesti erilaisilla mobiililaitteilla. Ja tämä on väistämättä kasvava trendi. Maailmamme sähköistyy ja erilaiset arkiset toimintamme siirtyvät nettiin. Teknologian kehittymisen myötä netin käytettävyys on monipuolistunut ja helpottunut juurikin erilaisten, huippuunsa kehitettyjen laitteiden avulla.

Sähköisiä menetelmiä hyödynnetään myös osana koulutuksemme sisältöä. Jo alakouluissa käytetään erilaisia tietokoneita osana opetusta. Kasvava sukupolvi osaa näin ollen käyttää sekä internetiä että niitä lukuisia erilaisia laitteita, joita markkinoilla on nykyään. Kehitys on huima verraten muutaman vuosikymmenen takaiseen koulujen ja oppilaitosten atk-opetukseen.

Olen työskennellyt viiden vuoden ajan Jyväskylän ammattiopistossa opettaen kosmetologiksi valmistuvia nuoria aikuisia. Kauneudenhoitoala on alati muuttuva, kehittyvä ja hyvin trendisidonnainen ala, jossa elinehto on ajan hermolla pysyminen. Tämä vaatii koulutukselta jatkuvaa tarkastelua opettavien asioiden ajanmukaisuudesta. Yhä suuri osa opetusmateriaalista on kirjoja ja monisteita, joista perusasiat on mahdollista opettaa ja opiskella perinteisellä luokkahuonemenetelmällä. Opetuksen monimuotoisuus on kuitenkin jo tätä päivää lukuisissa oppilaitoksissa ja mm. verkkokurssit sisältyvät tutkintojen suorittamistapaan.

Pidän itse vaihtelevasta opetustyylistä, jossa hyödynnetään useita erilaisia menetelmiä oppia ja opettaa. Tutkiessani kauneudenhoitoalan koulutusohjelman sisältöä ja pohtiessani erilaisia kurssikohtaisia

opetusmenetelmiä löysin mahdollisuuden verkkokurssin toteuttamiseen. Aihe olisi ravinto-oppi, jonka laajuus on yksi opintoviikko ja joka on osa suurempaa opintokokonaisuutta. Sain esimieheltäni myöntävän vastauksen verkkokurssin toteuttamiselle ja ajatukseni heräsi myös opinnäytetyön mahdollisuudesta estenomin tutkintoon.

Tehtävänä on siis ottaa selvää, kuinka verkkokurssi rakennetaan teknisesti, luoda kurssille sisältö tehtävineen ja materiaaleineen, pitää kurssi opiskelijoille ja kerätä kurssista palautetta jatkokehittelyä varten. En ole aikaisemmin ollut tekemässä verkkokurssia, mutta innostuin ajatuksesta suuresti. Ravinto-oppi aiheena oli mielestäni sopiva opetettavaksi verkon välityksellä ja samalla saisi sekä monipuolistettua omaa opetusta että kullanarvoista oppia verkkokurssien maailmasta. Ei muuta kuin verkkoa punomaan!

2 VERKOT VESILLE

Suomalainen koulutus on maailmanlaajuisesti tunnettua ja arvostettua. Se on perinteitä täynnä ja osaltaan hyvä niin. Maailma pyörii radallaan –sanotaan, mutta tuo rata on 2010-luvun myötä kerrostunut niin moniulotteiseksi pilvipalveluineen ja kyberturvallisuudesta huolehtimisineen, että ei ole lainkaan ihme jos radalta astuu harhaan tai ei heti löydä etsimäänsä.

Nyky-yhteiskunta luo suuresti paineita monipuolistaa perinteikästä koulutustamme ja sen sisältöä. Tietotekniikkaa on hyödynnetty jo useamman vuosikymmenen ajan osana opettamista ja oppimista ja näin saatu monipuolisuutta ja ajanhenkisyyttä koulutuksen pariin. Fyysinen kirja on ja pysyy varmasti aina jossain muodossa opinahjojemme opetusvälineenä, mutta tietotekniikan ansiosta meillä on kokonaan uusi oppimisen muoto, verkko-oppiminen. (Keränen & Penttinen, 2007, 2).

Yksinkertaisimmillaan verkko-oppiminen on perinteisen luokkaopetuksen lomassa tapahtuvaa tiedonhakuja internetistä tai esimerkiksi tehtävien palautusta sähköpostilla. Opetukseen käytettävät materiaalit voivat olla myös nettisivuja internetistä tai opetusmateriaalit voivat sijaita erillisellä verkko-oppimisalustalla. Yleisesti verkko-oppiminen mielletään opintojen itsenäiseksi suorittamiseksi esimerkiksi kotoa käsin. Verkko-oppimiseen kuuluvat kuitenkin mm. seuraavat asiat: verkko-oppimateriaalit, verkkokurssit, videoneuvottelutilanteet ja erilaiset varkkoseminaarit sekä tietokoneohjelmat kuten pelit. (Keränen & Penttinen, 2007, 2). Rajat perinteisen, etä-, virtuaali- ja verkko-opetuksen välillä ovat jo sekoittuneet. (Kuvio 1.) Nykyteknologia onkin tarkoitettu työskentelyn ja viestinnän helpottamiseksi. (Mäkitalo & Wallinheimo, 2012, 9). On kuitenkin syytä muistaa, että vaikka verkko-opetusta markkinoidaan ajasta ja paikasta riippumattomana tapana suorittaa opintoja, luo

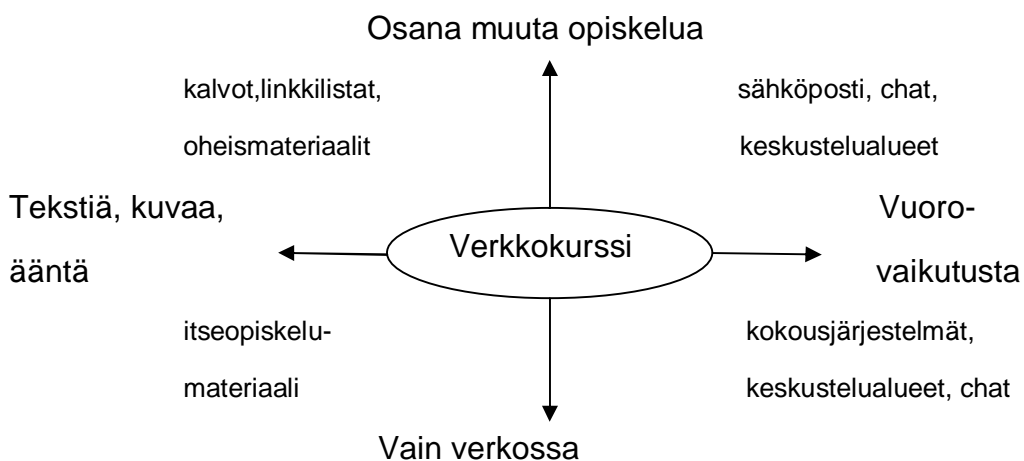

se todellisuudessa vain joustavuutta ajan ja paikan suhteeseen. (Mäkitalo & Wallinheimo, 2012, 78).

Tietotekniikka muuttaa perinteisiä opiskelun tapoja ja menetelmiä, mutta se ei kuitenkaan muuta sitä, miten opitaan. Oppimisen kannalta tärkeää verkko-opimisessakin on motivaatio, opittujen asioiden sisäistäminen, soveltaminen ja syventäminen. Verkko-opimisen voidaankin todeta liittyvän seuraaviin oppimisen osa-alueisiin:

- opetusjärjestelyt ja tiedottaminen
- oppimateriaalit ja tehtävät
- opettajan ja opiskelijan välinen vuorovaikutus
- opiskelun etenemisen seuranta ja arviointi
- tentit ja testit
- opiskelijan itsearviointi ja palaute

(Keränen & Penttinen, 2007, 3).

Kuvio 1. Vaihtoehtoja verkon opetuskäyttöön. (Matikainen. 2003. 29).

Kuten edellä on todettu, verkko-oppiminen on käsitteenä laaja ja opetustilanteessa erilaiset menetelmät asettuvat limittäin, koska kaikissa apuna käytetään tietokonetta ja erilaisia tietoverkkoja. Jatkossa kuitenkin käsitellään yhtä verkko-oppimisen osa-aluetta, verkkokurssia. Verkkokurssilla tarkoitetaan kurssia, joka toteutetaan internetissä toimivan oppimisalustan avulla. Verkkokurssi voi olla osa isompaa koulutuksellista kokonaisuutta, mutta sillekin on määritelty tavoite, sisältö, laajuus ja arviointi. Verkkokurssilla oppimateriaalit ja tehtävät sijaitsevat oppimisalustalla, jossa myös käydään vuorovaikutuksellista ”keskustelua” opiskelijan ja opettajan välillä. Pääsääntöisesti opettaja suunnittelee ja rakentaa kurssirungon oppimisalustalle, jossa hyödynetään valmiita työkaluja kuten keskustelualustaa, tehtävien palautuskansioita ja tiedostojen jakamista. (Keränen & Penttinen, 2007, 3). Verkkokurssilla opiskelu voidaan toteuttaa täysin itsenäisesti tai opiskelijaryhmissä riippuen siitä, miten tehtävien tekeminen on suunniteltu ja ohjeistettu.

2.1 Verkon käytön hyötyjä

Miksi sitten toteuttaa verkkokurssi? Mitä lisäarvoa se tuo opetukseen? Tämän päivän tietoyhteiskunnassa suunta on selvästi kohti paperitonta tulevaisuutta. Paperiset laskut muuttuvat sähköiseen muotoon ja ne maksetaan verkkopankeissa ja esimerkiksi asuntojen ja autojen myynti tapahtuu nettipalveluissa laadukkaiden kuvien kera perinteisen sanomalehti-ilmoittelun sijaan. Internetistä löytyy lukuisia foorumeita erilaisten tapahtumien markkinointiin eikä päivittäistä sanomalehteäkään enää tarvita pysyäkseen tietoisena päivän tapahtumista verkko- ja näköislehtien myötä. Verkon ansiosta myös opetusta voidaan suunnata niin, että monistepinot ja tulosteet löytyvätkin kaikki samasta paikasta, verkkokurssialustalta.

Seuraavassa on useita perusteita käyttää opetuksessa verkkokurssia, osana suurempaa kokonaisuutta tai yksittäisenä kurssina:

- Lähiopetuksen oppimateriaalin syventävät tehtävät voivat sijaita verkossa.
- Lähiopetuksessa alkanutta keskustelua voidaan jatkaa verkko-oppimisolustalla, keskusteluryhmässä.
- Verkkokurssin alustaa voi käyttää tiedotuskanavana ohjaajan ja oppijoiden välillä kurssiin liittyvistä asioista ja mahdollisista muutoksista.
- Oppijat saavat vertaistukea keskustelualustalla toisiltaan ja voivat ratkaista ongelmakohtia yhdessä.
- Verkkokurssit mahdollistavat oppijoita yhteensovittamaan opiskelua ja työ- ja perhe-elämää ja kurssille voi osallistua oppijan sijainnista riippumatta.
- Verkkokursseilla voidaan monipuolistaa oppilaitosten koulutustarjontaa yli kunta- ja koulutusrajojen.
- Verkkokurssi antaa mahdollisuuden omatahtiseen opiskeluun.

(Kalliala, 2002, 30-31).

Opetuksellisesti virtuaalisissakin oppimisympäristöissä kolme tärkeää osatekijää ovat menetelmä, sisältö ja tavoite. Verkkokurssia menetelmänä voidaan pitää nykyaikaisena oppimisympäristönä, mutta sen käyttö ei muuta juurikaan kurssin tavoitteita ja sisältöä muihin opetusmenetelmiin verrattuna. Tavoitteiden asettelu toimii suunnannäyttäjänä kurssin edetessä ja näin oppijalla on mahdollisuus edetä motivoivasti ja mielekkäästi kohti päämäärää. Ohjaaja voi tarkastella seuraavien vinkkien avulla verkkokurssinsa toteutustapaa ja sisältöä ja muodostaa niiden avulla toimivan kokonaisuuden:

- Onko mahdollisuutta käyttää vaihtoehtoisia menetelmiä verkkokurssin tehtävien toteutukseen?
- Mikä on verkkokurssin sisällöllisen materiaalin muoto ja merkitys tavoitteiden saavuttamisessa?

- Mihin verkkokurssin kokonaisuudella pyritään?
- Mitä verkkokurssilla halutaan saada aikaiseksi ohjaajan kannalta?

(Mäkitalo & Wallinheimo, 2012, 30-34,39).

2.2 Verkon käytön haasteita

On todettu, että verkkokurssin sisältö voidaan toteuttaa lukuisin eri tavoin. Yleistä verkkokurssille kuitenkin on, että se pitää sisällään ainakin jossain määrin itseopiskelumateriaalia oppijalle, kuten myös kuviossa 1 esitetään. Erinäiset linkkilistat ja mahdolliset verkkojulkaisut tuovat kuitenkin oppijalle suuren tietomassan, josta tulisi osata poimia tarkoituksenmukainen tieto verkkokurssiin liittyen. Saattaa käydä niin, että tärkeän tiedon sijaan lähteistä valikoituu epäolennaisia asioita tai faktan löydyttyä sitä ei osata käsitellä oikein ja liitetään palautettavaan tehtävään pelkkää suoraa lainausta. Verkkotekstien maailma saattaa olla hyperlinkitettyä ja mainoksilla kyllästettyä, mutta silti sähköisen materiaalin hallintaa voidaan hyvinkin verrata sanomalehden lukemiseen, jossa poimitaan itseä kiinnostavat jutut muiden seasta. (Pahajoki, 2011, 87-88).

Sähköisen materiaalin lukemisen oppimisen lisäksi verkkokursseilla on ymmärrettävä myös kirjoittamisen eri monimuotoisuudet. Keskustelupalstalla kirjoittaminen on eri sävyistä ja eri tyylistä kuin asiapitoisten tehtävien sisällöntuottaminen. Vaikka eri tekstilajeille ovat omat käytänteensä, on tärkeää huomata, että ne eivät ole toinen toistaan arvokkaampia. Verkkokurssin sisällön osalta on yhtä tärkeää osallistua chatiin ja jakaa mielipiteensä kuin kirjoittaa vaikka julkaistavaa verkkoartikkelia. Myöskään opetuksen tasolla ei tule luoda vastakkainasettelua ”Facebook-kielen” ja asiakirjoittamisen välille. Molemmille löytyy sijansa. (Pahajoki, 2011, 88-89).

Sähköisten viestimien käyttäytymissäännöille on olemassa oma terminsä netiketti (sanoista netti ja etiketti). ”Netiketti peräänkuuluttaa kohteliaisuutta ja suvaitsevuuutta, sekä kulttuurin ja käytäntöjen tuntemista ja kunnioitusta.” (Kalliala & Toikkanen, 2012, 106). Koska verkossa tapahtuvassa viestinnässä ei ole käytössä äänenpainoja, äänen sävyjä ja elekieltä, vääriymmärretyksi tulon riski kasvaa. Varsinkin vitsailu ja ironia tarvitsevat usein kumppanikseen eleitä ja tästä syystä ne eivät välity vastaanottajalle aina oikein. Viestin muotoilussa on syytä ottaa huomioon mm. vastaanottajien kulttuuritaustat. Jokaisella verkkofoorumilla on omat vakiintuneet käytänteet, joihin on syytä tutustua etukäteen ennen kuin liittyy virtuaalisesti keskusteluun mukaan. Kuten Kalliala ja Toikkanen (2012, 106) toteavat kirjassaan Sosiaalinen media opetuksessa, mitään yhtä ja oikeaa käytösopasta viralliselta taholta ei ole olemassa, mutta yleisiä kohteliaisuussääntöjä on syytä noudattaa. Ja muistutuksena, että kaikki mitä nettiin kirjoittaa, jää talteen ikuisiksi ajoiksi. (Kalliala & Toikkanen, 2012, 106).

Verkkokursseja löytyy tänä päivänä suurimmasta osasta suomalaisista oppilaitoksista ja niistä joista ei löydy, paine kehittää opetusta myös verkkoon on varmasti kova. Vaikka verkkokurssit ja verkko-opetus ylipäättään mahdollistavat paljon ja jo alakouluissa kannustetaan sähköiseen tiedonhakuun osana perinteistä lähiopetusta, se ei ole ympäristömme ja terveytemme kannalta yksiselitteisesti vain positiivinen asia. Yksi Google-haku tuottaa hiilidioksidipäästöjä enemmän kuin energiansäästölamppu tunnin aikana ja suomalainen tuottaa hiilidioksidia keskimäärin 10 000 kiloa vuodessa. Kun tutkimuksen mukaan maapallo kestää hiilidioksidipäästöjä noin 3 000 kiloa vuodessa yhden henkilön osalta, ei yhtälö ole ympäristömme kannalta kovin valoisa. Sähkönkulutuksen vähentäminen on ajankohtainen asia, mutta teknologian kehittyminen tuo ulottuville koko ajan vain enemmän erilaisia sähkölaitteita. (Halttunen, 2013).

Sähkökulutuksen lisäksi tietotekninen yhteiskuntamme kuluttaa myös meitä ihmisiä fyysisesti. Jo alakoululaisemme työskentelevät tietokoneilla ja koneen ääressä istuminen vaikuttaa terveyteemme. Tietokoneen ruutua katsoessamme pään roikottaminen on yleistä ja näin ollen niskan pienet lihakset rasittuvat. Jos istuma-asento on kyyry, rintakehä painuu kasaan ja ryhtimme muuttuu kumaraan. Jatkuva samassa asennossa istuminen ja vähäinen sormien ja käsien liikuttaminen ”jumiuttaa” vartaloa, mikä taas johtaa lihaskipuihin, kun veri ei kierrä. Tietokonetyöskentely tulisikin keskeyttää vähintään kerran tunnissa ja harjoittaa pientä taukoliikuntaa. (Hänninen, Huttunen, Ekman & Koskelo, 2011, 99).

Teknologistuva maailmamme on mahdollisuuksia täynnä, mutta mikä on järkevää näiden lukuisten mahdollisuuksien käyttöä, sitä on syytä miettiä. Tekniikka muuttaa oppimisympäristöämme väistämättä, mutta niin kuin tohtori Jari Laru toteaa Riitta Korkeakiven julkaisussa Älytaulusta täppäriin: ”Ei ole mitään järkeä vuorata luokan seiniä kalliilla älytauluilla, jollei niitä käytetä viisaasti. Teknologiaa on käytettävä vain silloin, kun se on pedagogisesti perusteltua.” (Korkeakivi, 2013).

3 RAVINTOA VERKOSTA

Työskennellessäni Jyväskylän ammattiopistossa kauneudenhoitoalan opettajana, huomasin kosmetologin koulutusohjelmaan kuuluvan ravinto-opin kurssin antavan mahdollisuudet lähteä testaamaan kurssin suorittamista verkko-opintoina. Arkistoista löytyi muutamia aiheeseen liittyviä tehtäviä, mutta käytännössä kurssin luominen verkkoon edellyttäisi kokonaisuuden uudelleen luomista alusta saakka. Olen itse innostunut siitä, että opintokokonaisuuksiin liitettäisiin myös verkko-opiskelua, joten tartuin härkää sarvista ja lähdin luomaan jotain sellaista, mitä en ole aikaisemmin tehnyt.

3.1 Kuinka verkko punotaan?

Verkko-opetus voidaan jakaa karkeasti kolmeen osaan: ohjattuun verkko-opetukseen, itseopiskeluun verkossa ja monimuoto-opetukseen, jossa yhdistetään lähiopetus ja verkko-opetus. Lisäksi voidaan eritellä verkko-opetuksen lähestymistavat materiaalikeskeiseen ja vuorovaikutuskeskeiseen opetukseen. Näitä lähestymistapoja voidaan toki myös yhdistellä verkko-opetuksessa. (Helsingin Yliopisto, 2004.) Toinen verkko-opetuksen malli voidaan määritellä jaetun tilan kautta. Jaettu tila voi olla virtuaaliyhteisö, opetusverkko tai vaikka ryhmän yhteinen näyttörüutu. Se voi toimia avoimena työskentelytilana ja se edistää opintoryhmän ja opettajan yhteistyötä. Jaetun tilan avulla mahdollistuu tiedon yhteistoiminnallinen muokkaus, ryhmittely ja tallennus. Jaettu tila edistää myös verkottumistaitojen kehittymistä. (Vilkki, 2003, 202).

Suunnitelmani verkkokurssista pitää sisällään sekä ohjattua verkko-opetusta että itseopiskelua. Lisäksi verkkokurssiin liittyy mielipiteiden vaihtamista

keskustelualustalla, erilaisiin materiaaleihin ja tuotoksiin perehtymistä sekä tehtyjen töiden esittelemistä. Ravinto-opin kurssin aikana toteutetaan yritysvierailu kurssin aiheeseen liittyen. Yritysvierailu toimii myös tietolähteenä osaan kurssin tehtävistä.

Tehtävien laadinnan pohjana minulla on sekä opetussuunnitelman vaatimukset että tämän päivän työelämän vaatimukset kosmetologin tietämyksestä ravinto-opin saralta. Valmiit tehtävät annan ensin kollegoille kommentoitaviksi ja teen mahdolliset muokkaukset kommenttien perusteella yhden opintoviikon kurssiin sopivaksi. Verkkokurssin suunnittelussa tehtävänäni on myös perehtyä erilaisiin verkko-oppimisympäristöihin. Ajatukseni on ottaa tälle kyseiselle verkkokurssille kokeiluun oppilaitoksen suosima Optima verkko-oppimisympäristö, jonka käyttöön ja hallinointiin olen käynyt lyhyehkön koulutuksen. Tehtävänä on ladata Optima verkkoalustalle oppimateriaali, muokata verkkoympäristö kurssin vaatimalla tavalla keskustelualustoineen ja palautuskansioineen ja määritellä verkkokurssille aloitus- ja lopetusajankohta. Tarkoitus on käyttää ensimmäisenä testiryhmänä kollegoita, jotka saavat testata linkkien toimivuuden, tiedostojen näkyvyyden ja yleisen käytettävyyden ja loogisuuden sekä tehtävien osalta että ohjeistuksessa. Kun kaikki objektit ovat toimintavalmiina, lisätään kurssille opiskelijaryhmän jäsenet. Tiedoksianto kurssin aloitusinfosta lähetetään opiskelijoille sekä Optiman kautta että vielä tässä vaiheessa, ennen verkkokurssin alkua, myös sähköpostitse.

Verkkokurssin aloitustilaisuus järjestetään tietokoneluokassa, jossa jokainen kurssille osallistuja pääsee testaamaan Optimaa käyttöympäristönä, tutustumaan kurssin sisältöön, tavoitteisiin ja aikatauluun ja esittämään kysymyksiä kurssin tekniseen toteutukseen ja tehtäväpalautuksiin liittyen. Osa kyseisen ravinto-opin verkkokurssin tehtävistä on suunniteltu tehtäviksi opiskelijaryhmissä ja aloitustilaisuudessa toteutetaan ryhmäjaot ja jaetaan ryhmille tehtäväksiannot. Opiskelijaryhmässä on opiskelijoita eri paikkakunnilta

ja yhtenä tavoitteenani on näin ollen helpottaa opintojen suorittamista, kun tehtäviä on mahdollista tehdä ”omalla ajalla” ja jakaa ajatuksia verkon välityksellä Optiman keskustelualustalla. Aloitustilaisuuden jälkeen seuranta tehtävien etenemisestä ja palauttamisesta toteutuu verkon välityksellä.

3.2 Saaliin tavoittelua

Ravinto-opin verkkokurssin yhtenä tavoitteena on perehtyä suuremmasta kokonaisuudesta pilkottuihin pienempiin, jo valmiiksi määriteltyihin aihealueisiin, pienryhmätyönä. Pienryhmillä on verkkokurssin sisällön osalta kaksi eri aihealuetta, joihin perehtyä huolellisesti. Verkkokurssin osallistujat kirjoittavat myös itsenäisesti essee-tyyppisen kirjoitelman ongelmalähtöisesti esitettyyn, ennalta määritettyyn aiheeseen. Opiskelijoiden on tarkoitus käyttää Optiman keskustelualustaa kahdella tapaa: Toinen keskustelu on tarkoitettu ryhmätöiden kommentoimiseen ja toinen keskustelualusta on luotu mahdollisia kysymyksiä varten koskien mm. verkkokurssin teknistä käyttöä. Ravinto-opin verkkokurssi pitää sisällään Optimasta löytyvien tehtävien lisäksi yritysvierailun paikalliseen yritykseen, jonka tarkoituksena on antaa lisätietoa tehtävien tekemiseen.

Toisesta pienryhmätehtävästä ryhmien on tarkoitus jakaa oppimansa tieto muulle ryhmälle videokokouksen välityksellä. Tarkoitus on, että jokainen pienryhmä kokoontuu ennalta sovittuna ajankohtana tietokoneen ja webbikameran ääreen niin, että videokokoukseen osallistuvia ”objekteja” on ryhmien lukumäärän verran. Ryhmäläiset valitsevat pienryhmästään puhujan tai puhujat, jotka kertovat aiheestaan muille käyttäen apunaan jotain havaintomateriaalia, esimerkiksi power point-esitystä. Esityksen aikana voi muiden ryhmien jäsenet esittää kysymyksiä joko suusanallisesti keskeyttämällä puhujan tai chatin välityksellä. Itse toimin koko videokokouksen puheenjohtajana ja jaan esitysvuorot. Tällä toteutustavalla verkkokurssista

saadaan vieläkin virtuaalisempi kokemus ja päästään oppimaan jotain uutta videokonferenssimailmasta.

Toinen pienryhmien aihealueen tuotos on tarkoitus tallentaa Optiman verkkokurssialustalle ja ohjeistus on perehtyä itsenäisesti muiden ryhmien tuotoksiin ja kommentoida näitä keskustelualustalla. Eli ryhmä työstää tuotoksensa yhdessä, mutta jokainen yksilönä tutustuu muiden ryhmien tuotoksiin. Tavoitteena on saada aikaan nettikeskustelu, jossa ei vain aloiteta uusia keskusteluaiheita, ”topiceja”, vaan vastataan myös jo aloitettuihin aiheisiin ja jaetaan näin omia ajatuksia ja mielipiteitä muiden kanssa. Koska kyseinen verkkokurssi toteutetaan koulutusohjelmassamme ensimmäistä kertaa, tavoitteeni ohjaajana on myös seurata, kuinka aikaisemmin mainitsemani netikettiä noudatetaan keskustelualustalla. Ryhmien tehtäväaiheet jaetaan verkkokurssin aloitustilaisuudessa. Jokainen ryhmä voi valita itseä eniten kiinnostavan aiheen kuitenkin niin, että jokaiselle tehtäväaiheelle saadaan tekijät.

Verkkokurssin osallistujille on luotuna Optima-alustalla valmis linkki- ja lähdelista, josta he löytävät tietoa kurssin aiheisiin. Näiden lähteiden ja itse löytämänsä tiedon perusteella pienryhmätöiden lisäksi tehtävänä on kirjoittaa yksilötöynä essee-tyyppinen vastaus ongelmalähtöisesti esitettyyn aiheeseen. Tavoitteeni kurssin ohjaajana on selvittää, miten hyvin lähdetietojen perusteella osataan poimia aiheeseen liittyvät olennaisuudet ja miten niitä osataan käyttää ongelman ratkaisemiseksi. Tehtävä linkittyy suoraan kosmetologin työtehtäviin työelämässä, jossa ongelmanratkaisu on arkipäivää.

Sekä verkkokurssin suorittamisen että pienryhmätöiden onnistumisen edellytyksenä on osallistua yhteiselle yritysvierailulle paikalliseen yritykseen. Koska opetussuunnitelma määrittää ravinto-oppiin kuuluvaksi myös pienenä

osana asiakkaan ohjaamisen kauneuskirurgisiin toimenpiteisiin hänen niin halutessaan ja kauneuskirurgisien toimenpiteiden mahdollisen jatkohoidon tunnistamisen, järjestän ravinto-opin verkkokurssin yritysvierailun paikalliseen plastiikkakirurgiseen sairaalaan. Sairaalassa opiskelijaryhmä saa kuulla sairaalan ammattilaiselta yleisimmistä plastiikkakirurgisista toimenpiteistä, niiden merkityksestä hyvinvointiin ja terveyteen yksilö- ja yhteisötasolla, perehtyä kosmetologin mahdollisuuksiin toimia kirurgisten toimenpiteiden jatkohoitajana ja tutustua plastiikkakirurgin työskentely-ympäristöön. Aihe on hyvin ajankohtainen kauneudenhoidon saralla ja tavoitteena on sekä lisätä tietoisuutta korjaavasta ja palauttavasta kirurgiasta että luoda toisella tavalla interaktiivinen tilaisuus osana verkkokurssia. Ja kuten aikaisemmin on todettu, yritysvierailun anti toimii tietolähteenä osaan verkkokurssin tehtävistä.

Arviointi toteutetaan oppimisen arviointina ja palaute tehtävien suorittamisesta, sisällöllisestä kokonaisuudesta ja tavoitteisiin pääsemisestä annetaan sekä suullisesti että kirjallisesti. Palaute on sanallista, ei numeerista.

3.3 Hyöty- vai roskakaloja?

Koska lähdin toteuttamaan verkkokurssia ensimmäistä kertaa, halusin myös saada palautetta sekä kurssin teknisestä käytettävyydestä että sisällöstä ja sen hyödyllisyydestä kosmetologin koulutusohjelmassa. Kurssin päätyttyä toteutin verkkokurssin osallistujille lyhyen kyselyn edellä mainituista asioista.

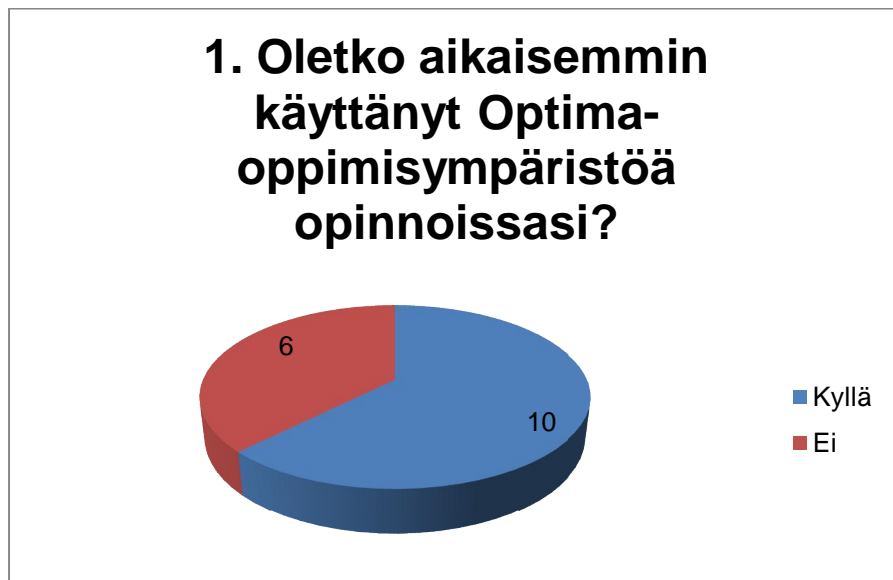
Koska kysely toteutettiin ravinto-opin verkkokurssin osallistujille, otos oli hyvinkin pieni, 16 vastaajaa. Näin ollen tulosten avulla voidaan päätellä vain pienen opiskelijaryhmän mielipiteitä verkkokurssin hyödyllisyydestä osana

kauneudenhoitoalan opintoja ja sen sisällöllisestä kokonaisuudesta. Kysely voi kuitenkin toimia suuntaa antavana työkaluna verkkokurssin jatkokehittämissä.

Vaikka kaikki verkkokurssille osallistujat eivät olleet käyttäneet Optima verkkokurssialustaa aikaisemmin opinnoissaan, niin suurin osa, 12 vastaajaa kuudestatoista, piti ohjelmaa helppokäyttöisenä. Näin ollen voidaan ajatella, että Optima sopii jatkossakin työkaluna tämän tyylisten opintokokonaisuuksien toteuttamiseen verkossa. Neljäsosa vastaajista ei pitänyt Optimaa helppokäyttöisenä verkkokurssin toteutusmuotona. Jatkokysymyksellä olisi voinut selvittää, kokiko vastaajat ryhmässä tehtävien töiden olevan vaikeita hallinnoida teknisesti Optima oppimisympäristössä vai oliko Optima kokonaisuudessaan haastava käyttöympäristö.

Taulukko 1.

Taulukko 2.

Verkkokurssille osallistujista yli puolet eivät olleet tutustuneet aikaisemmin minkäänlaisiin verkko-oppimisympäristöihin opinnoissaan, mutta avoimen kysymyksen myötä kuusi vastaajaa kuudestatoista vastasi käyttäneensä sosiaalista mediaa osana opintojaan. Tästä voidaan todeta, että sosiaalisen median käyttäminen on niin tuttua tämän päivän opiskelijoille, että sen hyödyntäminen olisi kannattavaa myös osana opiskelua. Se saattaisi toimia innostavana tekijänä osallistua aktiivisesti nettikeskusteluihin ja se värittäisi omalla monipuolisuudellaan verkkokurssin teknistä toteutusta.

Ravinto-opin verkkokurssin sisällön osalta 12 vastaajista koki, että tehtävien myötä opintokokonaisuus oli riittävän laaja ja aihealue toi uutta ja ajankohtaista tietoa osaksi opintoja. Kolme vastaajaa oli jokseenkin sitä mieltä, että sisältö oli riittävä ja yksi vastaajista ei pitänyt sisältöä riittävän laajana. Kaksi vastaajista sai jokseenkin uutta tietoa kurssin myötä ravinto-opista ja kahdelle verkkokurssi ei tuonut uutta tietoa jo opitun lisäksi. Vaikka tutkimuksen otos oli hyvin pieni, sen perusteella voisi verkkokurssin sisältöä tarkastella entisestään ja kehittää tehtäviä monipuolisemmiksi pitäen mielessä aiheen ajankohtaisuuden.

Taulukko 3.

Taulukko 4.

Verkkokurssi toteutettiin ensimmäistä kertaa osana kauneudenhoitoalan ravinto-opin opintoja ja oheisen kyselyn perusteella verkon mahdollisuuksia kannattaisi hyödyntää jatkossakin. Kuten aikaisemmin on jo mainittu, otos on hyvin pieni, mutta vastausten myönteisyys innostaa kuitenkin kehittämään tätä

kyseistä verkkokurssia entisestään. Kysely antaa aihetta myös pohtia löytyykö muita koulutusohjelman sisältökokonaisuuksia, joista voisi muokata verkkokursseja.

4 SAALIIN PERKAUS

Kun päätin aloittaa työni verkkokurssin toteuttamisen parissa, lähdin haastamaan itseäni ja omaa osaamistani. En ole aikaisemmin luonut kokonaista opintokokonaisuutta internetissä toteutettavaksi. Olen oppinut verkkokursseista, niiden sisällön tuottamisesta ja teknisestä toteutuksesta, lähtökohtaan verraten paljon.

Ravintoa verkossa – kauneudenhoitoalan perusopintoihin kuuluva yhden opintoviikon laajuinen verkkokurssi – oli ensimmäinen Jyväskylän ammattiopiston kauneudenhoitoalan opintoihin sisältyvä verkkokurssitoteutus. Toki opintokokonaisuuksia toteutetaan paljonkin nettiä hyväksi käyttäen ja erilaiset tehtävät, linkkilistat ja tiedonhaku netissä ovat arkipäivää työyhteisöni työskentelytavoissa, mutta kokonaista verkkokurssia ei ammatillisiin opintoihin oltu vielä sisällytetty. Koska verkkokurssin toteuttajana toimi täysin itseoppinut ensikertalainen, on matkan varrella saanut kirjata kehittämisen kohteita muistilistaan useampiakin.

Jo aloitustilaisuudessa kävi ilmi, että suunnittelemani videoneuvottelun toteutus vaatii useita tietokoneita webbikameroineen ja näitä kameroita ei suurella osalla kurssille osallistujista ollut käytettävissä. Näin ollen päädyttiin perinteisempään tuotosten esittelytilaisuuteen oppilaitoksen luokkatilassa, ennalta sovittuna ajankohtana. Tehtävän ohjeistus piti sisällään kuitenkin jonkin havaintomateriaalin käyttämisen, jolla saataisiin elävyyttä ja sisältöäkin esitelmiin. Tulevaisuudessa voisi vaikka lainata oppilaitoksen webbikameroita opiskelijoille käytettäväksi, jotta videoneuvottelutilaisuus saataisiin aikaiseksi.

Aloitustilaisuudessa olleet kurssilaiset saivat hyvät edellytykset oppia käyttämään Optima verkko-oppimisympäristöä ja ymmärtämään verkkokurssin tehtävien toimet ja tavoitteet. He ymmärsivät palautuspäivämäärien merkityksen ja niiden ehdottoman noudattamisen ja saivat hyödyllistä lisätietoa kurssiin liittyvää yritysvierailua koskien. Myös pienryhmien muodostamisen kannalta osallistuminen aloitustapaamiseen oli ehdotonta. Ravinto-opin verkkokurssille osallistui muutama opiskelija, jotka eivät olleet osallisina aloitustilaisuudessa. Tämä aiheutti sen, että heidän kohdallaan piti tehdä erityisjärjestelyitä pienryhmien suhteen eikä ryhmäytymistä päässyt tapahtumaan parhaalla mahdollisella tavalla. Myös verkko-oppimisympäristön kanssa oli haasteita sen käytön osalta ja näitä haasteita jouduttiin ratkomaan myöhemmin puhelimitse ohjaajan ja opiskelijan välillä. Lisäksi ennalta arvaamaton suunnitelman muutos videokokouksen muuttamisesta tuotosten esittelytilaisuudeksi jäi jostain syystä tavoittamatta opiskelijoita, jotka eivät osallistuneet aloitustilaisuuteen. Näin ollen he eivät myöskään saapuneet paikalle esittelemään ryhmätyötään. Tästä voidaan todeta, että kun verkkokurssi pitää sisällään alkuinfon, jossa käsitellään laajasti kurssiin liittyviä asioita, tulisi aloitustilaisuuteen osallistumisella olla ehdoton läsnäolopakko ja ainoastaan osallistumalla tähän tilaisuuteen saa osallistumisoikeuden myös kurssille.

Ryhmätöistä opiskelijat olivat saaneet kattavia kokonaisuuksia ravinto-opin eri aihealueista ja niiden esittäminen oli viihdyttävää kuunneltavaa. Vaikka videokonferenssi ei toteutunutkaan tämän verkkokurssin aikana, opiskelijat saivat esiintymiskokemusta isomman ihmisryhmän edessä puhumisesta. Optimaan tallennetuista pienryhmätöistä oli tehty upeita, visuaalisia tietopaketteja. Nämä kaksi ryhmätyötehtävää olivat erittäin onnistuneita ja niiden perusteella opiskelijat saivat hyödyllistä, syventävää tietoa tulevasta ammatistaan.

Myös yksilötehtävään oli paneuduttu huolellisesti. Tosin tämän tehtävän kohdalla toteutui useammin kuin kerran jo aikaisemmin mainittu tiedon referoinnin vaikeus ja haasteet oleellisten asioiden poimimisessa laajemmasta materiaalista. Vaikka tehtävänannossa oli maininta keskittyä ongelman ratkaisemiseen täsmävinkein, oli useammassakin kirjoitelmassa lueteltuna kaikki mahdollinen ravinto-oppiin ja kyseiseen aiheeseen liittyvä asia. Jatkossa voisi ajatella tällaisen essee-tyyppisen tehtävän kohdalla tehtävää korjauskehoitusta niin, että opiskelijalle annetaan mahdollisuus ohjeistettuna kirjoittaa kirjoitelmansa uudelleen. Tämä tietenkin vaatii resursseja ohjaavalta opettajalta enemmän ja tehtävän palautusaikataulu tulisi miettiä uudelleen. Opettajana sain huomata, että ehkä tänä päivänä ei kirjoitelmien kirjoittaminen ole enää kovin yleistä ja sitä tulisi harjoitella enemmän, jotta suuresta tietomäärästä osattaisiin poimia tehtäväksiannon kannalta oleelliset asiat.

Olen maininnut muutamaankin otteeseen termin netiketti, internetin keskustelupalstojen epäviralliset ”käyttäytymissäännöt”. Oli mielenkiintoista seurata ravinto-opin verkkokurssin keskustelualustalla käytyä keskustelua ja sen luonnetta ja tahtomattakin vertasin kielen käyttöä muihin kirjallisiin tuotoksiin. Tämän verkkokurssin aikana opiskelijat erottivat asiapitoisesti kirjoitetun tekstin luonteen nettichat-kielestä. Kirjalliset tuotokset esittelymateriaaleineen olivat erittäin asiallisia ja tilanteen mukaisia. Ja toisaalta keskustelupalstalla kirjoittaminen oli kannustavaa ja kehuva ja vaikka omia mielipiteitä esitettiin voimakkaastikin, kirjoitusten sävy pysyi neutraalina. Keskustelupalstan kommentointi oli juurikin niin vilkasta ja vastavuoroista, kuin olin toivonutkin sen olevan. Tämä viittaa selvästi siihen, että 2010-luvulla nuoret ja nuoret aikuiset ovat tottuneet reaaliaikaiseen nettikeskusteluun. He osaavat käyttää keskustelualustoja luontevasti mielipiteidensä jakamiseen. Eivätkä myöskään pelkää esittää julkisesti omia ajatuksiaan netissä.

Jos verkkokurssin keskustelualustalla kävikin kiivas ajatusten vaihto, niin kurssiin liittyvän yritysvierailun aikana opiskelijaryhmässä vallitsi täysi hiljaisuus. Ja niin olin ennustanutkin, että vierailu plastiikkakirurgisessa sairaalassa saisi ryhmän jäsenten täyden huomion ja yritysesittelyä kuunneltiin äärimmäisellä mielenkiinnolla. Yritysvierailu antoi paljon lähdemateriaalia opiskelijoille verkkokurssin tehtäviä varten ja uskon, että se antoi myös mahdollisuuden kurkistaa sellaisen verhon taakse, jonne ei muutoin yksilönä pääsisi.

On ollut erittäin mielenkiintoista toteuttaa työyhteisössä jotain ihan ensimmäistä kertaa ja palautteen perusteella toteutunutta tuotosta kannattaa ehdottomasti jatkojalostaa ja muokata siitä vieläkin toimivampi kokonaisuus. Verkkoa on punottu, saalista tavoiteltu ja lopputulemana saatu monipuolista ja rikasta ravintoa verkosta!

LÄHTEET

Hänninen, O. Huttunen, P. Ekman, R. & Koskelo, R. 2011. Tietotekniikka opetuksen tukena – kärsiikö terveys? Suomi, K. & Kajannes, K. (toim.) Ymmärrys hoi! Kirja, läppäri ja muuttuva oppiminen. Jyväskylä: Bookwell Oy. (97-105).

Kalliala, E. 2002. Verkko-opettamisen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kalliala, E. & Toikkanen, T. 2012. Sosiaalinen media opetuksessa. Finn Lectura.

Keränen, V. & Penttinen, J. 2007. Verkkomateriaalin tuottajan opas. Porvoo: WS Bookwell.

Matikainen, J. 2003. Oppimisen ohjaus verkossa. Helsinki: Yliopistopaino.

Mäkitalo, E. & Wallinheimo, K. 2012. Virtuaaliset ympäristöt –Innostava oppiminen, tehokas koulutus. Vantaa: Hansaprint Oy.

Pahajoki, J. 2011. Tuoreen opettajan ajatuksia tietotekniikan käytöstä ammatillisessa opetuksessa. Suomi, K. & Kajannes, K. (toim.) Ymmärrys hoi! Kirja, läppäri ja muuttuva oppiminen. Jyväskylä: Bookwell Oy. (86-89).

Halttunen, T. 2013. Millä ehdoin tietotekniikkaa? Viitattu 27.3.2014.

http://www.opettaja.fi/pls/portal/docs/PAGE/OPETTAJALEHTI_EPAPER_PG/2013_03/176303.htm

Helsingin Yliopisto. 2004. VERTTI –opettajan verkkokurssituki. Viitattu 27.3.2014.

<http://www.cs.helsinki.fi/group/vertti/vertti/verope1.shtml>

Korkeakivi, R. 2013. Älytaulusta täppäriin. Helsinki: Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry.